

NEW JUNGIAN
ISRAELI ASSOCIATION

עמותת יונגיאנית
ישראלית חדשה (ע"ר)

דף הבית

ספור ומיתוס – ספור המבול רתנצרו

בראשית היה הלוגוס. הדבר. הדבור הבורא עולם. הספור. בראשית הספור היה המיתוס. המיתוס היה ראשיתם של הספרות והשירה, כמו גם ראשיתם של ההסטוריה, המדע, התאולוגיה, הפלחן, האמנות, המוסר והפסיכולוגיה. המיתוס הוא הספור הגדול שמבקש לתת את התשובות המוחלטות להבנת הקיום האנושי - איך נוצרו היקום והאדם, איך הם מתקיימים, מדוע ולשם מה. המיתוס אף מבקש לתת הנחיות מה הדרך הנכונה אותה יבור לו האדם מול כוחות הטבע והאלים. המיתוס הוא השפה הראשונה האחידה שכללה בה את השפות שהתפצלו ממנה (ספרות, פסיכולוגיה, מוסר, הסטוריה, דת, מדע) עם התפתחות התודעה בתהליך של דיפרנציאציה. הוא תחילת ההאצלה של האור האלוהי לפני שהתפצל לספירות. המיתוס שרוי בדמדומי בראשית בו היו החיה, האדם והיקום בקיום משותף. ומה שמקנה לאמנות הזו את גדולתה וקסמה הוא בדיוק אותה יצאת דפן לבטא את העל-טבעי הזה, את המצב המיוחל של השתתפות מיסטית עם היקום, שכבר אינו נחלתנו. אכן המיתוסים מבקשים ללמד אותנו על היחס הנכון שיש לקיים בין האדם, הטבע, האלים והיקום כולו, והיחס הנכון של האדם לחלקי נפשו שלו.

מן המיתוסים התפתחו האגדות, הספורים והרומן. הספרות התפתחה מן המיתוס. אבל המיתוסים ממשיכים להתקיים וכוחם לא פג, משום שהם נוגעים בשרשי הוויתנו, בחכמה העמוקה הבראשיתית של האנושות. המיתולוגיה לפי שלינג היא אחד ההיבטים של ההתגלות של המוחלט(1). ועוד הוא אומר: "לא עוצמות דמיוניות מהוות את תוכן הפרוצס המיתולוגי אלא עוצמות שיוצרות את התודעה גופה. הואיל והתודעה היא סיומו והשלמתו של הטבע, זהות הפוטנציות עם אותם הכוחות שיצרו גם את הטבע ומשום כך נחשבות הן לכוחות ממשיים". דבריו אלה עולים בקנה אחד עם דבריו של אריך נוימן, תלמידו היהודי של יונג, שהרבה לחקור מיתוסים וכתב על פיהם את ספרו הגדול על המקורות וההיסטוריה של התודעה.

חקר המיתוסים בתחילת המאה על ידי פרייזר, קרני, אליאדה, גרייבס ואחרים הוו תשתית להסברים הפסיכולוגיים שהעניקו יונג ונוימן למיתוסים. ולאמיתו של דבר הם ביססו חלק נכבד של תורתם על סמך האופן שבו המיתוס מתאר את תהליכי הנפש. מן המיתוס למדה תורת הנפש על הנפש.

יונג שחקר את האלכימיה גילה שהפרוצדורה הפסוידו-מדעית לוותה בשפע ספורי מיתוס. המיתוס האלכימי על שלל סמליו הביא את יונג להכרה במשמעות המשותפת, הכלל אנושית שיש לסמלים המופיעים בנפש הקולקטיבית, שהוא קרא לה לא-מודע קולקטיבי.

שכבת נפש ראשונית שקימת בכל אדם ומכילה בה את דגמי היסוד של התפישה, החשיבה והדמוי של האנושות. כלומר, גרעינים סמליים של דמויים שהוא קרא להם ארכיטיפים. הארכיטיפים והלא-מודע הקולקטיבי הם, בניסוח של יונג, הנפש האוביקטיבית. מתוך שכבת התשתית של הלא-מודע הקולקטיבי נוצרה התודעה האנושית כמו אי מן הים - בניסוח של המיתוס המצרי הקדום. בין האוקינוס של הלא-מודע הקולקטיבי ובין אי התודעה קימת שכבת ביניים, היא הלא-מודע האישי, אשר אליו התכוון פרויד בדברו על הלא-מודע, והיא מכילה חמרים ביוגרפיים ואת חלקי הנפש שהאדם מכחיש, דוחה ומסלק מתודעתו. בשכבה התת-קרקעית הקולקטיבית טמונות הפוטנציות שהאמן מתבקש לתת להן ביטוי. היצירה לא נובעת מהאגו. לאגו יש תפקיד לפנות עצמו לשם הקשבה לפוטנציות שעליו להוציא לאור. היחיד היוצר הוא צינור לבטא את הלא-מודע הקולקטיבי. פוטנציות אלה פורצות מבעד לפריזמה של שכבת החמרים האישיים של היחיד היוצר. בהתאם לזה, הניתוח הפסיכולוגי של היצירה יעזר בראש ובראשונה בקודים של המשמעות הכלל אנושית של הסמלים הארכיטיפיים שהם שפת הלא-מודע הקולקטיבי כי הארכיטיפים קימים לעצמם, מעבר ליחיד הנושא אותם. להבנה זו ניתן לצרף את הגוון האישי ביוגרפי של היוצר שהוטמע בחמרים הקולקטיביים. הבנת הלא-מודע האישי של היוצר המשוקע ביצירה תאפשר לנו להבין את היוצר, יותר מאשר את היצירה הקיימת לעצמה מתוקף משמעותה הכלל אנושית.

לעומת זה בחקר החלום של היחיד, נבחן קודם כל את האסוציאציות של החלום, כדי להכיר את חמרי הלא-מודע האישי, ולכך רק נוסיף את התשתית הארכיטיפית של המוטיבים הארכיטיפיים בחלום. אף כי יש חלומות שהקדמונים היו קוראים להם 'חלומות גדולים', שמטענם הארכיטיפי מאפשר את הבנתם ללא צורך בחמרים אישיים, ונדמה שהיחיד חלם אותם לא רק בעבורו, אלא בכדי להוציא לאור ידע עתיק. לחלומות אלה איכות מפעימה של חיזיון תמונתי, של אגדה או מיתוס. המיתוס דומה לחלום הגדול. המיתוס נוצר בתקופה בה חיי היחיד היו זהים לכלל חיי השבט. המיתוס הוא שופר של השכבה הארכיטיפית והוא מזוקק מסייגים של חמרים אישיים, שגם אם היו בו במקורו, הם שופו ונפו במשך הדורות. ניקח למשל את המיתוס של האבוריג'מים, הילידים האוסטרליים: הוא מבוסס על קיום שני עולמות נבדלים. העולם הפיזי סביבנו, שהוא תחת ההשפעה של העולם הרוחני הבלתי נראה שנקרא עולם החלום, שממנו העולם הפיזי הפיק את התמצית של חייו וממנו הוא נבע בתקופת הבריאה שנקראת זמן החלום. הכוחות של העולם הרוחני התגשמו בחמר, יישבו ואכלסו את האדמה, יצרו את הנופים והאדם ונתנו לאבוריג'מים את הסדר והחוקים של החברה. את הטקסים וכללי ההתנהגות וההכונות לחיים. בשפתם הסמלית המיתוס הזה מתאר את התודעה כפיזיות הנובעת מן הלא-מודע הלא נראה הרוחני. המיתוס בשפת האבוריג'מים הוא 'זמן חלום'. המיתוס, לפי הבנתנו, הוא אכן החלום הקולקטיבי החי של הנפש האנושית. הוא משקף את תהליכי התהוות התודעה ומקרין אותם אל התודעה ההולכת ומתהווה, ומנסחת את שפת הסמל והתמונה של המיתוס במלים, שהן שפת התודעה. השכבה התת-קרקעית מבקשת לוודע לתודעה את תהליכיה. הספור המיתי שמתאר את התהוות התודעה מאפשר לתודעה להתבונן בעצמה, לאשר ולאפשר את תהליכיה. וכך התודעה יוצרת את עצמה דרך תעוד התהוותה. זה תפקידם של המיתוס והספרות - לאפשר תהליך רוחני. המיתוס נולד מן הכורח הארכיטיפי של הנפש למפות את עצמה כחלק מאקט הבריאה העצמית של הנפש.

לפי יונג-נוימן המיתוסים כולם הם תאור התפתחות וגבוש התודעה מן התוהו הראשוני. הם מתארים את הדינמיקה בין כוחות ההתפתחות והגרסיה בנפש, בין הגבור והמפלצת, בין

הים והיבשה, בין האל לטבע בין ההבקעות וההבלעות בין חרבן וגאולה. בכל המיתוסים ישנם אותם מוטיבים משותפים שמהווים יחד את המסע הנצחי של הנפש האנושית: הכאוס הראשוני ממנו התהווה העולם על ידי התחלקות התודעה מן הלא-מודע והתחלקות הטוב והרע מן השלם הראשוני, ומאבקם זה בזה. וכן מאבקו של הגבור מול המכשולים, הירידה לשאול, ההולדות מחדש, חפוש ומציאת האוצר הגנוז. במלים אחרות תהליך מתמיד של התהוות וטרנספורמציה.

המיתוסים אינם מתארים רק את הווצרות התודעה האנושית לאורך הדורות, אלא גם את התהליך שעובר כל יחיד ויחיד בהתהוותו האישית. על כן כדברי האבוריג'מים זהו אכן 'זמן חלום', בו העבר-הווה-עתיד הם זמן אחד, שממשיך להתקיים כל הזמן. המיתוס הוא, בשפת באבוריג'מים, 'נתיבי החלום' שבו צעדו האבות, ועכשיו אנו צועדים בו.

לאנשים שחיים בקרבה רבה לעולמם הפנימי, ליוצרים ולאנשים עם קרבה לגבול הלא-מודע, מקרינים הסמלים הארכיטיפיים עוצמה בעלת כח מפרה, אף כי גם מסוכן, משום כוחם המפתה להתמכר להם, עד המסת התודעה ואבדן. המיתוסים עצמם מספרים לנו על היחס הנכון אל המעמקים היצירתיים המפרים והמסוכנים ונותנים הנחיות איך ומתי ואם לגשת. איך להכנס לפרדס בלי להפגע. איך להכנס למבוך בעזרת חוט אריאדנה, איך להעזר בענף הזהב בכניסה לשאול, מתי אסור להביט בעוצמות (אשת לוט, אורפאוס) איך להתגבר על כוחות ההרס של הלא-מודע על ידי התבוננות תודעתית, דרך הראי של המגן של אתנה, איך להיות ביחס נכון של אומץ אך לא גאווה יתר(ההיבריס של איקרוס) כלפי הלא-מודע והכוחות הטרנצנדנטיים ואיך להוולד מחדש דרך המגע המפרה של הלא-מודע (המגע של פרספונה עם הרימון בשאול).

המיתוס לא רק מתאר איך ולמה התרחש הארוע, אלא מעניק לו משמעות. לארוע המיתי יש לא רק סיבה אלא גם תכלית. ההכרה שארוע מוליך לתכלית שנתכוון לה מראש היא המעניקה לו משמעות. במקום הדגם הרדוקציונלי של פרויד: סיבה-תוצאה, המבט לאחור, הביא יונג את ההסתכלות התכליתית, כאשר התכלית היא למעשה המניע להתרחשות. היא עצמה הסיבה. הנחש הושם בגן העדן כדי לפתות את האנושות להכיר בקיום ניגודי טוב-רע וכדי שיצאו מגן עדן ויפתחו תודעה בעצב ובמאמץ.

תפישת התכלית מפקיעה את חיינו מן הסתמיות אל המשמעות, לקראת התפתחות תודעה ורוחניות. כפי שחלמה אשה, בת זמננו - "אני רואה מגילה עתיקה ובה כתוב: אלוהים קרה לכל דבר בשם. ואז ה'קרה' הופך 'לקרא'. אלוהים קרא לכל דבר בשם". קריאה בשם היא אקט של תודעה, והמקרה הופך לקריאה! האל קורא לאדם: איך? תכלית המיתוס לקרוא את האדם להתפתחות תודעתית רוחנית. יונג קרא לתכלית זו התפקוד הטרנצנדנטי בנפש. זו עמדה אופטימית שמכירה ביסוד הרוחני בנפש המעניק רצף משמעות בין ראשית ואחרית בחיי היחיד. היסוד הרוחני המרכזי הזה הוא יוצר המיתוסים והוא השולח את החלומות אל התודעה על מנת שיתהוו דיאלוג בין האדם והאל, בין האגו, מרכז התודעה, ובין העצמי (העצמי, לפי יונג, הוא הגרעין העמוק המרכזי של האישיות הטוטלית).

כדי שתהיה למיתוס משמעות נחוצה השקפת עולם שמכירה בנפש כאחדות כוללנית שיש לה מרכז פנימי שתובע מהאדם שיכיר במשמעות ויממש אותה - בתהליך המימוש האינדבידואלי של מהותו האנושית. מהותו האנושית פרושה לא רק מימוש כישורים מסוימים אישיים, אלא מימוש האנושיות במובנה העמוק הבולל בתוכה אחריות פנימית, מוסרית, והכרה בגרעין האלוהי בתוכנו. כל זה ישנו בדתות המונותאיסטיות, וגם בתורתו של יונג.

ספור המבול קיים בתרבויות רבות בעולם. ואם אכן התרחש, אזי הפך בזכרון הקולקטיבי

לספור המבטא באופן סמלי את התהליך הפנים נפשי, כספור מיתי בעל משמעות, שאנסה לבאר כאן, ברוח תורתו של יונג: המבול עוסק במים. כפי שראינו המיתוסים מספרים כי בראשית היה ים קדמון אוקיאני של הנפש הקולקטיבית הלא-מודעת. מתוכה הלך וצמח והתהווה האי הקטן של התודעה האנושית. האגו, מרכז התודעה, תמיד קטן מהשכבה האוקיאנית הלא-מודעת שמאימת שוב ושוב להציפו ולבלעו. בספור בראשית האל מבדיל את המים הראשוניים למים ושמים. ובמבול נבקעים ארובות השמיים מלמעלה ומעינות תהום רבה מלמטה. המים העליונים והתחתונים מתחברים שוב במבול, ומאימים לסלק את קיומו של האגו. בראשית ההתהוות האגו עדיין חלש, פגיע, שביר, מועד לפורענות. כך במיתוס הקבלי מתוארת שבירת הכלים בראשית תהליך ההאצלה של הספירות, וכך ספורי המבול מובאים כארוע קדום של שבר בראשית ההתהוות הקוסמית.

המהות האוקיאנית של הנפש מולידה וגם ממיתה. במיתוסים ובאגדות רבים מתואר מאבקו של הגבור (שמסמל את האגו האנושי) במפלצת, לעתים מפלצת ימית, שמסמלת את מעמקי הים עצמם. ב'אנומה אליש', מיתוס בבלי, מרדוק נאבק בתיהמת - מפלצת תהומות המים. ביהדות אלוהים הוא זה שמרסן את נחש הבריאח או תנין מצרים. מאבק הגבור במפלצת הימית הוא מאבק האגו למען חיזוקו. מאבק כדי לשלוט בצד המטריארכלי, צד הטבע, האינסטינקטואלי-חיתי, שהוא מפלצתי כאשר הוא מאיים לבלוע מחדש את האגו הצעיר ולהטביעו ביסודות הרגרסיביים של הנפש, ככוח מבולי.

נח הוא הארכיטיפ של הגבור שנאבק בגלי ההצפה המבוליים. כולנו מכירים מצבים כאלה בהם אנו מוצפים במצבי רוח בלתי נשלטים, דיכאונות, התרוממות רוח, חרדות וכו', לרגעים או שעות וימים. אולי לזה מתכונת המשוררת סבינה מסג כשהיא כותבת: "מבולית שכמותך" (2). במקרים כאלה נוטים לבוא חלומות של סכנת טביעה במים המציפים, ובאות אזהרות בחלום, והצעות דרכים להתמודד עם ההצפה הפנימית. האזהרות וההנחיות ששולח החלום - הן מה שמתרחש בספור המבול המקראי. (האם תמיד אנו יודעים להקשיב לאזהרות פנימיות, לתחושות בטן?).

אלוהים מזהיר מראש ומנחה את נח לבנות תיבה כדי להינצל. התיבה הסגורה ומגופרת היטב מסמלת את האגו האנושי שיכיל את עצמו, כך שלא יחדרו מי הלא-מודע והוא יוכל לשמור על קיומו הנבדל, האוטונומי בשוא גלי הנפש המבוליים.

לפי יונג קימת בנפש אינסטנציה גבוהה בעלת תודעת על, שהוא קרא לה - העצמי. לעצמי כח רפוי עצמי, וויסות עצמי שיוצר את תהליכי ההתפתחות. העצמי מכונן אותנו על ידי אינטואיציה, אינסטינקטים וחלומות - מזהיר ומכוון מראש, ונותן ההנחיות. ההנחיות המדויקות לבנית התיבה מזכירות את ההנחיות המדויקות לבנית התיבה מזכירות את ההנחיות לבנית המקדש. אפשר לראות כאן אנלוגיה או סמל למבני הנפש ההולכים ומתהווים. ראשית חייבת להבנות תיבת האגו. ואחרי שמתבסס האגו תבנה תיבת המרכז העמוק של כללות הנפש - העצמי - שכולל את כל הנפש לשכבותיה (האגו הוא רק אחד מייצוגיה). העצמי הוא המרכז האינטגרטיבי והרוחני. הוא הנקודה הפנימית, בשפת החסידות. הוא המקדש הפנימי שיבנה. העצמי הוא תודעת על שטיבה פרדוקסלי - הוא זה ששולח אזהרות מראש כדי לאפשר את קיום תיבת האגו, והוא גם המקדש שהאגו חייב לבנות ולהתבסס בתוכו. העצמי הוא השולח את הקול העליון המנחה את האדם לבנות את תיבתו ולהנצל.

ההצלה מן המבול מתאפשרת על ידי שני גורמים הכרחיים:

1. המאמץ שנדרש מן האדם להשקיע למען בנית האגו ופיתוחו (בנית התיבה).
2. החסד האלוהי ששולח אזהרה ומפסיק את המבול.

כי התודעה האנושית לא תתפתח ללא מאמץ מכוון ומתמיד של עצמה. העצמי והאגו נציגו חוברים כאן יחדיו. וזו אחריותו המתמדת של כל אדם לקיום נפשו ומהותה. יתירה מזו, עצם ההכרה בקשר בין מעשי האדם (הרוע) ובין המבול היא אקט של מודעות, כתודעת אחריות אדם לגורלו. ולמודעות זו חלק בבניית האגו (האגו הוא מרכז התודעה) ובפתוח יסוד מוסרי. ספור המבול הוא גם ספור של התהוות אחריות מוסרית.

תודעת האגו מתאפשרת על ידי הצבת גבולות לתהום האוקיאני של הדחפים האנושיים. כאשר הדחפים לבדם שולטים באדם ללא קטב מווסת של ערכים אנושיים-רוחניים - אזי הדחפים הופכים להשחתה ורוע ("וירא אלוהים כי רבה רעת האדם בארץ... ותשחת הארץ לפני האלוהים ותמלא הארץ חמס"). זו האנושות ששקעה בחיי היצר והוצפה על ידם, כהצפה מבולית אשר יש לשים לה גבול. הגבול הראשון הושם על ידי בניית התיבה. הגבול השני הוא עוצמת החיתיות שהוגבלה - לתיבה הוכנסו רק שניים מכל סוגי החי. היסוד החייתי מעתה תחת שליטת התודעה.

גם האלוהים עצמו הוא בראשית הספור חסר גבולות כבעל עוצמות מענישות הרסניות מבוליות. בסוף הספור האל שם גבולות לעצמו ומבטיח שלא יהיה יותר מבול. אפשר לומר שמתרחש תהליך שנוי באלוהות עצמה: הקוטב ההרסני של העצמי מתמתן.

גבול נוסף נוצר על ידי שבע מצוות בני נח שהן כללי החוק המוסרי הראשוניים שהוצבו לאדם אחרי המבול. קביעת ערכים היא מעצם מהות התודעה. החטא שבעטיו הושמדה האנושות נבע מהעדר חוקים ערכיים שיבחינו בין טוב ורע. מסופר כאן על תהליך התהוות המצפון המוסרי. האלוהים המעניש קשות הוא כאותו סופראגו נוקשה בלתי מתפשר, לעומת האנושיות היצרית, האיד הפרוע. אחר-כך מתרחש שינוי. הסופראגו מגמיש. כאשר נקבעים חוקי מוסר - אזי הסופראגו מוכן לקבל את קיומו של הרוע האנושי במחזוריות הקיום ("כי יצר לב האדם רע מנעוריו ולא אוסיף עוד להכות את כל חי כאשר עשיתי. עוד כל ימי הארץ זרע וקציר וחום וקיץ וחרף ויום ולילה לא ישבותו"). קבלת הרע והמוכנות להכללתו בקיומנו הנפשי היא אחת מתכליות המיתוס הזה (קבלת ניגודי טוב-רע כחלק מקבלת הניגודים בנפש) כאשר הרע מווסת על ידי יסודות ערכיים ומתקיימת הנחיה של קול פנימי רוחני. את היסוד הרוחני הזה מסמלת גם היונה. הצפור מסמלת מאז ומעולם את היסוד הנפשי-רוחני בעל חרות.

בנצרות היונה הלבנה מסמלת את רוח הקדש ואת הנפש שנגאלה. יונה היא גם סמל השלום - השלום הפנימי בין חלקי הנפש. היונה עם עלה הזית היא סמלה של אתנה ומסמלת את התחדשות החיים. נשים לב כי היונה כסמל רוחני גבוה קיימת מלכתחילה בתיבה, כפי שרוח אלוהים מרחפת על פני המים עוד מלפני הבריאה. בתוכנו קיימת אפריורי הפוטנציה לרוחניות. ואכן אחרי המבול מזכיר אלוהים כי בצלם אלוהים ברא את האדם.

ברב המיתוסים נברא העולם דרך התפצלות השלם האחד לזוגות קטבים מנוגדים: שמים-ארץ, נשי-גברי, טוב-רע, חיים-מוות. כל זוג בעלי חי שמגיע לתיבה מבטא את תודעת פצול האחד לזכר ונקבה ומסמל בכך את התחזקות התודעה. פצול ניגודי אחר מתקיים בהבחנה בין העורב השחור ובין היונה הלבנה, שהם אולי ההקבלה לניגודי החיה טמאה-טהורה שהוכנסו לתיבה.

העורב, כידוע מסמל רוע, הרסנות. הוא מקושר למוות ולשטן ומתואר כמי שמנקר עיני הפגרים. העורב מסמל צד הרסני בנפש, מנקר את הראיה את המודעות. הוא כח רגרסיבי בנפש בניגוד ליונה כסמל כח רוחני שמפתח מודעות. שוב ניגודי טוב-רע שמתקיימים במיתוס זה, לקראת התכללות.

המיתוס של נח במבול מתקשר עם מיתוסים אפוקליפטיים של יום הדין, (השמדה טוטלית לקראת בריאת עולם טוב יותר), ועם מיתוסים אחרים שבהם מעבר במים נמצא בתפר שבין השמדה וגאולה. מבחינה פסיכולוגית, מדובר במבול בתהליך התחדשות פנימי, בהרס ואבדן של הדפוסים הישנים לקראת התהוות חדשה ככרח ארכיטיפי. כך במצבי משבר - אובדים המנגנונים הישנים של התודעה, מי המבול של הלא-מודע מציף בחרדות ופחדים קיומיים, כל זה כדי שהנפש תערך מחדש, תבנה מחדש את מערכות התודעה, כתיבה שתשא אותה אל התפתחות תודעתית גבוהה יותר. השהיה בתוך תיבה, מיכל, כלי סגור של אינקובציה, הכרחית עד שיתבקעו החיים המחודשים-המצב הנפשי החדש. זה הווסל האלכימי ממנו יבקע הלפיס הנצחי.

מי המבול של תת-קרקעית הנפש עשויה להיות הרסנית אך גם מפרה, כמו הנילוס הגואה ומפרה את האדמה, כל שנה מחדש. (מיתוס איזיס ואוזיריס). פרוש הדבר שגאות של עוצמות רגשיות יכולה להפרות את הנפש דרך המגע עם שכבת מעמקים. מבולים, שטפונות, מחזורי מוות ותחיה מופיעים שוב ושוב במיתוסים ובכל גילויי החיים, כהבט מהותי הכרחי של עצם החיים.

אחרי המבול ניחם אלוהים על מעשיו, הוא מבטיח שלא יהיה עוד מבול. הוא מקבל את אי יכלתו של האדם להיות נטול רע. ההבטחה שהאנושות לא תושמד שוב היא קשת הברית המשתרעת בין השמים לארץ, וככזו היא מסמלת את הגישור בין האנושי לאלוהי. יש בה את כל צבעי היסוד. היא מסמלת על ידי איריס שליחת האלים במיתולוגיה היוונית. הקשת היא התוצר היפה שאפשר להשוותו לתוצר האמנותי האסתטי שנולד כמגשר בין ניגודי שמים ארץ, כלומר בין האנושי לאלוהי, בין המודע ללא-מודע.

אין ספק שהיצירה האמנותית, שהקשת מסמלת, היא בעלת כח מרפא-מווסת ומארגן, ועל כן היא מהווה הבטחה פנימית עבור היוצר, וגם עבור הצופה ביצירה - כנגד קטסטרופות מבוליות של הנפש. היצירה דוברת בשפת הסמל. הסמל הוא הגשר, הקשת שאוחזת יחד את המודע והלא-מודע, בנשיקת אחוד.

הקשת היא הציר המגשר בין שכבות הנפש, האקסיס מונדי, ציר העולם שמופיע במיתוסים רבים. ברית הקשת היא המונעת את מצבי ההצפה המבוליים של הלא מודע האוקיאני. כי כאשר יש דו-שיח מגשר יש יכלת לאינטגרציה וויסות כוחות. וזאת כאשר אנו זוכרים - מבעד לענן - כי מעבר למצוקות האנושיות, מתקיימות בנו שכבות קשת זוהרות, לעולם בלתי נגועות, שנובעות ממקור עליון.

נח, ישו, דיוניסוס ואוזיריס מגלמים את ארכיטיפ גבור התרבות: הגבור שמקדם את האנושות על ידי ידע שהוענק לו על ידי האלים (ידע חקלאי, אלוף חיות, ידע טכני והבנות של הקיום). על נח מסופר שלימד את האנשים את עשית היין (כמו דיוניסוס) והכנת כלי עבודת אדמה. מדובר בדמות פנימית בנפש שמקדמת את המצב התודעתי לקראת התפתחות גבוהה יותר, באמצעות הקשבה למעמקי הנפש, כדי להוציא לאור ולממש את הידע הגנוז שם. האמן היוצר אף הוא מגלם תפקיד זה.

נח שולח את העורב ואחר כך את היונה לחפש מקום להניח כף רגל. מוטיב החפוש מתגלם גם בחפוש המתמיד אחר שרידי תיבת נח על הרי אררט שמתקים עד היום. גם מוטיב החפוש מתקיים במיתוסים רבים - החפוש אחר גיזת הזהב, החפוש אחר פרספונה, החפוש אחר גופתו של אוזיריס, החפוש אחר גביע הגרייל הקדוש וכן החפוש אחר טקסטים קדומים שאבדו. כל אלה הם החפוש אחר מהות קדומה, עתיקה, בעולם ובשרשי הנפש, שיש לה תקף עליון. וכאילו שהעדויות הקונקרטיות לקיומו של הארוע ההסטורי מאשרת את קיומו של התהליך הנפשי שהמיתוס מספר עליו.

1. שורץ משה - מיתוס והתגלות, הוצאת הקבוץ המאוחד, 1978, ע' 46
2. סבינה מסג - הבית במגדל, הוצאת הקבוץ המאוחד, 1987, ע' 26